

Endüstri 4.0 İle ÇHC'nin Büyümesinin Ödeme Şekilleri ve Dijital Para Üzerine Etkisi

Özet

Endüstri 4.0, endüstriyel üretimde hızlilik, verimlilik ve yüksek düzeyde kalite elde edilmesini sağlamış; bu durum üretimin daha da artmasına neden olmuştur. Bağlantılı olarak, maliyetler düşmüş, kazanç artmıştır. Üretimdeki bu arz artışından dolayı, mal satışları güçleşmiş, bu sebeple ödemeler kredilendirilmiş; dolayısıyla ticaretin kolaylaştırılması söz konusu olmuştur. Ödeme şeklinin peşin ödeme yerine mal mukabiline dönüşmesiyle, dış ticarete genişlemeler oluşmuştur. Endüstri 4.0 öncesinde, arz yetersizliği büyüyen küresel ticaretin önünde engel teşkil ederken; bu süreçle birlikte Dolar/Euro ile ödeme zorunluluğu yeni bir handicap olarak ortaya çıkmıştır. Gelişmiş ve gelişen ülkeler yeni, farklı ve kolay çıkış yolları aramaya başlayıp ulusal paralarıyla ticaretlerini geliştirirken; ÇHC "ortak yatırımcı", "yapıcı ortak" ve "komple gelişim ortağı" uygulamalarını hayata geçirerek gelişen bu küresel ticaret ortamında yeni bir önder vasfı kazanmıştır. ÇHC'nin bu sayede gelişen ve gelişmemiş ülkelerin alt yapı ve enerji kaynaklarına yönelik ticari ve finansal destek sağlaması; Dolar'ın küresel ticaretteki egemenliğinin kırılma noktasına gelmesine sebep olmuştur. Bu kapsamda, gelişen ülkelerin, finans dünyasında, ödeme şekli olarak mal mukabilinden takasa dönecekleri ve ardından kısa süre içinde dijital paraya yönelecekleri öngörüsü bu makalenin odağını oluşturmuştur.

Anahtar Kelimeler: Endüstri 4.0, ÇHC Büyümesi, Mal Mukabili Ödeme, Dijital Para.

JEL Sınıflandırma Kodu: B27, E52, F45

The Influence of Industry 4.0 And China's Development on Payment Rates and Cryptocurrency

Abstract

Industry 4.0 caused an increase in the speed of industrial production, productivity and high quality; and also an increase in production. Relatedly, costs decreased and gainings increased. As a result of this increase in supply, product sales grew difficult, and provide loan facilities came into question. Thus, trade facilitations arose. As the made of payment changes into cash against goods instead of cash payment, foreign trade expansions occurred. Before Industry 4.0, insufficient supply has posed an obstacle over growing global trade; however, this time, payment obligations regarding Dollars/Euros came forth as a new handicap. While developed and developing countries try to enhance their tradership by searching new and easy way outs by using their national currencies; China has come forward as a pioneering model via putting the notions "co-investor", "constructive partner" and "complete development partner" into practice. China's subsidization concerning developing and less developed countries' infrastructures and energy sources, by this means caused a damage in Dollar's dominance in the global trade. Within this scope, the prediction of this study is that, the made of payment in developed countries shall change into cash against goods instead of barter, and subsequently into cryptocurrency in a short time.

Keywords: Industry 4.0, China's Development, Cash Against Goods, Cryptocurrency.

JEL Classification Codes: B27, E52, F45

Giriş

“Endüstri 4.0” Sanayi Devrimi’nin Almanya’nın öncülüğünde ABD, Japonya, Çin Halk Cumhuriyeti (ÇHC) ve Rusya’da hayata geçirilmesi ile büyük veri tabanı, nesnelerin interneti, bulut bilişim, siber güvenlik denilirken; dijitalleşme sonucu sanayide hız, verim ve kalitenin en yüksek düzeye çıkması, üretimde kazanç düzeyinin yukarı çekilmesi, Dünya Ticaret Örgütü ve Dünya Gümrük Örgütüyle gelişmiş devletlerin ticaretinin kolaylaştırılması amacıyla üretimdeki bu yüksek artış ve maliyet düşüklüğünün yarattığı kazançlarının tüketici ülkelere finansal destek olarak yönlendirilmesi, satışların da mal mukabili ödeme şekline dönmesini kaçınılmaz kılmıştır.

Endüstri 4.0 dışında global ticareti en çok etkileyen, hatta yönlendiren ve finans dünyasına hakim olan Dolar ile Euro’nun yerine, yeni bir para biriminin aranması, icat edilmesi, finans kurumlarının yeniden düzenlenmesi çabaları gündemin ortasına oturmuştur. ÇHC’nin ekonomik gelişimi, hızlı büyümesi ve gelişmekte olan ülkeleri kredilemesi ticaret savaşlarını hızlandırırken; ulusal paralar yanı sıra, (Dolar/Euro dışında) ortak kullanım için dijital para biriminin arayışını arttırmıştır.

1. Endüstri 4.0 ve Ticaretin Kolaylaştırılması

1.1. Endüstri 4.0

2000 yılından itibaren Almanya’nın önderliğinde başlayan ve ABD, Japonya, AB ve ÇHC’nin üretim sistemlerinde geliştirilen Endüstri 4.0 Devrimi; Endüstri 3.0’daki elektronik bilgi birikiminin, oluşturulan bilişim ve otomasyonun; üretime operasyonel ve online aktarılması, internet ağının oluşturulması, PC’lerin akıllı cihazlara evrilmesi, akıllı şebekeler (Bulut Bilgi İşlem) üzerinden iletişimin geliştirilmesi ile bilişimin üretime aktarılmasıdır.

Endüstri 4.0 ile AR-GE ve inovasyon önem kazanırken, üretimde sürekli iyileştirme, yakın takip üretim,

online izleme süreci, akış takibi, hata önleyici ve kalite kontrollü düzenekler geliştirilmiştir. Üretimde; simülasyon, akıllı ve öğrenilebilir ileri robotlarla, big data ve bulut bilişimle, gelişmiş imalat ortaklıkları kullanılmaya başlanmıştır.¹

1.2. Üretim Fazlası ve Dijital Kontrol

Dünya Gümrük Örgütü ve Dünya Ticaret Örgütü, Endüstri 4.0’ın yarattığı büyük veri tabanı ile dijital gümrük ve maliye konseptini hazırlamışlar, sanayi ve ticaret alanlarında yer alan tüm katılımcı aktörler, işbirlikçi ve paylaşımcı olmak zorunda kalmış ve özellikle Gümrük ve Maliye üniteleri farklı ülke ve farklı ünitelerden gelen çeşitli bilgilerin depolanmasıyla büyük ölçekli verilere ulaşmıştır. Gümrük ve Maliye idareleri bu oluşan büyük veri tabanıyla “risk analizi” yapabilirliklerini arttırmışlar, henüz bilinmeyen veya yaşanmamış olaylar karşısında bile, bu büyük veri tabanıyla (otomasyon sayesinde) daha sağlam ve doğru öngörülerle başarılı ve tutarlı kararlar oluşturmaya başlamışlardır. Gümrük idareleri öngörülerinde tutarlılık gösterirken, hızlı karar ve kolay analizlerle işlemlerin kolaylaştırılıp, basitleştirilmesini de sağlamışlardır. Bu “dijital gümrük” ortamında tüm ülkeler; özellikle lojistik hizmetlerinde, eşyanın ülkeler arasındaki aktarımı, depolanması, taşınması, gümrüklenmesinde çözüm sürecini kısaltılarak, zaman kazancıyla maliyetlerin fevkalade düşürülmesini, rekabet gücünün artırılmasını temin etmişlerdir.²

Ülkeler arasındaki dijital gümrük uygulamaları ve büyük veri tabanı paylaşımı ile ortak, standart ve basit gümrük sistemleri oluşturmaları, ülkelerin gümrük uygulamalarında eş güdümü arttırmıştır. Bu da ülkeler arasındaki ticaretin kolaylaştırılmasına büyük katkı sağlamıştır. Veri toplama ve değerlendirme

¹ “Endüstri 4.0 Devrimi ile Gümrük ve Ticaret Bakanlığı” makalesi, Nadir Elibol, Gümrük ve Ticaret Müfettişleri Derneği Dergisi 2016 (sayı 9)

² “Endüstri 4.0 Devrimi ile Gümrük ve Ticaret Bakanlığı” makalesi, Nadir Elibol, Gümrük ve Ticaret Müfettişleri Derneği Dergisi 2016 (sayı 9)

dirme yöntemlerindeki standartların oluşturulması ve ortak kullanıma açılması, gümrükleme öncesinde bilgi paylaşımı ile risk yönetiminde güçlü bir sistem yaratırken gümrükleme sonrasında gerçekleştirilen sonradan kontrol ve denetim uygulamalarında da büyük kolaylık ve doğru tespitlerin yapılmasına imkan vermiştir. Sonradan kontrolün etkin kullanılmasıyla yolsuzluk ve usulsüzlüğün önüne geçilmesi, büyük veri paylaşımıyla da ödemelerde oluşabilecek aksama ve gecikmelerin önlenmesini, mal bedeli tahsilatının güvence altına alınmasını sağlamıştır.

Dijitalleşme ve büyük veri paylaşımıyla gümrük personellerinin bilgi, görgü ve tecrübesi artmış, belirsiz sonuçlar doğurabilecek problemler, kolayca çözülebilir hale gelmiştir. Öncelikle Tek Pencere Sistemi, Yetkilendirilmiş Yükümlü Statüsü, Ortak Sınır Gümrük Yönetimi ile kurumlar arasında bilgi akışı ve karar tesisi hızlanırken; kağıt ortamından dijital ortama geçiş hızının yanında sahtecilik ve kaçakçılıkla mücadelede de önemli aşamalara gelinmiş, olayların denetim ve izlenebilirliği artmıştır. Gümrük işlemlerindeki mevcut karmaşa ve düzensizlik de nispeten önlenmiştir. Bu durum idarelerin verimliliğini artırırken ticaret açısından da sermayeye sağladığı büyük kolaylık ve güvence ile sermayenin kayıplarını önleyerek büyük kazançlar sağlanmasına yardımcı olmuştur.³

Ancak, dış ticarete çözülemeyen tek nokta; mal bedelinin ödeneceği döviz cinsi ve dolara endeksli kur politikası ile faiz savaşı olmuştur. Ülkeler, alış ve satışlarında dolara endeksli ulusal paralarında büyük kayıplar yaşarken, üzerlerindeki ABD ve AB kontrolünü de hissetmeye başlamışlardır. ABD'nin önderliğinde 1947 yılında kurulan Dünya Ticaret Örgütü, günümüzde global ticaretin kolaylaştırılmasını tek hedef olarak belirlerken tüketici ülkelerin

(finansman yetersizliğinden dolayı) Dolar ve Euro cinsinden satın aldıkları mallar için ödeme gücünü çekmesini göz ardı etmiştir. Böylece peşin ödemeye zorlayan tekelci üretici veya tekelci eşya ticareti, ticaretin kolaylaştırılması önünde en büyük sorun olarak ortaya çıkmıştır.

1.3 Kredilendirme ve Mal Mukabili Ödemeye Dönüşüm:

Dijital gümrük uygulamaları veya Endüstri 4.0 öncesinde dış ticaret firmaları, ülkelerdeki gümrük ve sınır uygulamalarında, alıcı firmaların güvenilirliği ve ödeyebilirliğindeki belirsizlikten dolayı mal bedeli ödemelerinde peşin ödeme tercih edilirken veya tekelci üreticilerin zorlamasıyla peşin ödeme kullanılırken; dijitalleşme ve ortak büyük veri paylaşımı; mal hareketinde kolaylık sağlanması (ticaretin kolaylaştırılması) gibi, mal bedelinin tahsilinde de (transferinde) sağladığı güven ve kolaylıkla, satıcıları ödemelerde esnekliğe yöneltmiştir. Bu güven ve kontrol ortamında, dış ticaret ödemeleri peşin ödemeden mal mukabili ödeme şekline dönmeye başlamıştır.

Endüstri 4.0 ile gelişmiş ülkelerin üretimlerindeki artışına karşılık çoğalan malın satışı için finansman yetersizliğinden dolayı alıcısının oluşmaması ve yapılamayan alışverişlerin stokları arttırması, gelişmiş ülkeleri ödeme şekillerine farklı çareler ve kolaylıklar aramaya yönlendirmiştir. Alıcı konumundaki ülkelerdeki parasal (finans) yetersizliğinin giderilmesi amacıyla da Endüstri 4.0'ın yarattığı üretim fazlası eşyanın satışı için düşük faizli krediler açık tutulmuş ve tüketimini müteakip mal bedelinin üreticiye geri ödenebilmesi yolları denenmeye başlanmıştır. Tüketici ülkeler, ithalat bedellerini düşük faizli kredilerle ödemeye ve dolara endeksli de olsa mal mukabili ödeme şekline doğru yönelmeye başlamışlardır.

1.4. Türkiye'de Değişim:

2014 yılından itibaren ihracatımızda Almanya, İngiltere, Irak, İtalya ve ABD arasındaki ilk beş ülkeye

³ "Endüstri 4.0 Devrimi ile Gümrük ve Ticaret Bakanlığı" makalesi, Nadir Elibol, Gümrük ve Ticaret Müfettişleri Derneği Dergisi 2016 (sayı 9)

zaman zaman Birleşik Arap Emirlikleri, Fransa ve İran da katılmış, ancak ithalatımızda ÇHC, Almanya ve Rusya ilk üç sırada yer alırken İtalya ve ABD dördüncü ve beşinci sıraları değişerek paylaşmışlardır. Zamanla Almanya, İtalya, Fransa başta olmak üzere AB Ülkeleri mal mukabili ödeme yolunu seçmişlerdir.

İthalatımızın içinde ÇHC'nin birinci sıradaki yerini muhafaza etmesinin sebebi damping, kalite kontrolü gibi engelleyici tedbirlere rağmen “*daima en uygun fiyata sahip olması*” söylenebilecek iken Rusya'nın ikinci veya üçüncü sıralardaki yerini koruması büyük enerji ithalatımızın tek kaynağı konumunda bulunmasındandır. Her ikisinin de peşin ödeme şeklini tercih etmesi, ithalatımızda ÇHC'nin %10-12, Rusya'nın da %8-10 oranlarda peşin ödeme ile pay almasına neden olmuştur. Peşin ödemeli ithalatımızın hemen hemen yarısı tekelci zorunluluk ve mecburiyetten dolayı bu iki ülkeden yapılmıştır. Bu ülkeler malın cinsi ve tekelci konumlarından dolayı mal mukabili ödeme şekline dönme ihtiyacı görmemişlerdir. Diğer ülkeler ise mal mukabili ödeme şeklini zamanla uygun bulmuşlardır.⁴

TABLO (A)

İTHALAT				
	2014	2015	2016	2017
Almanya	22.370 (%9,23)	21.352 (%10,30)	21.475 (%10,81)	21.302 (%9,09)
ÇHC	24.918 (%10,29)	24.874 (%12,00)	25.441 (%12,81)	23.371 (%9,98)
Rusya	25.321 (%10,45)	20.402 (%9,84)	15.162 (%7,63)	19.546 (%8,35)
ABD	12.728 (%5,25)	15.195 (%7,33)	10.889 (%5,48)	12.018 (%5,13)
İtalya	12.056 (%4,98)	10.658 (%5,14)	10.218 (%5,14)	11.321 (%4,83)
Diğer	144.785	114.745	115.390	146.598
Toplam	242.177	207.226	198.576	234.156

TABLO (B)

İHRACAT				
	2014	2015	2016	2017
Almanya	15.130 (%9,61)	13.412 (%9,32)	13.998 (%9,82)	15.136 (%9,63)
ÇHC	9.887 (%6,28)	10.559 (%7,34)	11.660 (%8,18)	9.616 (%6,12)
Rusya	7.132 (%4,53)	6.886 (%4,79)	7.606 (%5,34)	8.481 (%5,40)
ABD	12.911 (%8,20)	8.550 (%5,94)	7.637 (%5,36)	9.060 (%5,77)
İtalya	6.288 (%3,99)	9.360 (%6,51)	6.623 (%4,65)	8.654 (%5,51)
Diğer	106.042	95.047	95.009	106.148
Toplam	157.390	143.814	142.532	157.094

Kaynak: Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, Risk Analiz ve Kontrol Genel Müdürlüğü aylık veri bülteninden Nadir Elibol tarafından düzenlenmiştir.

⁴Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, Risk, Analiz ve Kontrol Genel Müdürlüğü'nün 2014-2017 “aylık dış ticaret bülteni” verileri

Tablo A ve B’den görüleceği üzere, Almanya’nın ithalatımızda ikinci sırada (%9-11), ihracatımızda ise (%9-10 ile) birinci sırada oluşu, keza İtalya’nın ithalatta beşinci sırada (%5), ihracatta da dördüncü sırada (%4,5-5,5) yer alışı değerlendirme dışı tutulursa; Türkiye’nin ithalatında mal mukabili alışlarından daha düşük oranda da olsa ihracatı (AB ülkeleri gibi) tamamen mal mukabili satışlar şekline dönüşmüştür.

Ülkemiz mal mukabili ödeme şekline dönme sürecini en doğru yaşayan ithalatçı ülke konumundadır. 2008 kriz sonrası 2014 yılına kadar C/1 ve D/1 tablolarında mal mukabili ve peşin ödeme şeklinin düzenlenmesi, 2014 yılından günümüze kadar da ithalat ve ihracat işlemlerinde yapılan ödeme şekillerinin Tablo C/2 ve D/2’de izlenmesi, Endüstri 4.0 uygulaması sonucu doğan üretim fazlası ile uygulamada ticareti kolaylaştıran “dijital gümrüklerin”, ödeme şekilleri üzerindeki olumlu etkisini de kolayca ortaya koymaktadır.

TABLO (C/1)

İTHALAT (Milyon Dolar)						
	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Mal Mukabili Ödeme	38.947 (%18,55)	29.648 (%19,72)	34.719 (%18)	42.854 (%17,38)	43.858 (%18)	77.760 (%31,46)
Peşin ödeme	95.972 (%45,71)	68.655 (%44,70)	95.437 (%49,52)	111.372 (%45,16)	107.424 (%44,08)	117.626 (%47,58)

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (2008-2013 yılları)

TABLO (D/1)

İHRACAT (Milyon Dolar)						
	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Mal Mukabili Ödeme	75.415 (%56,99)	60.757 (%58,59)	67.473 (%58,32)	81.351 (%59,57)	87.388 (%56,54)	93.836 (%62,07)
Peşin ödeme	8.724 (%6,59)	8.099 (%7,81)	8.819 (%7,62)	9.682 (%7,09)	21.882 (%14,16)	15.144 (%10,02)

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (2008-2013 yılları)

TABLO (C/2)

İTHALAT (Milyon Dolar)				
	2014	2015	2016	2017
Mal Mukabili	70.226 (%28,99)	67.995 (%32,83)	81.247 (%40,91)	105.968 (%45,25)
Peşin ödeme	120.629 (%49,81)	96.012 (%46,36)	77.785 (%39,17)	79.029 (%33,75)
Vesaik mukabili	14.920	10.692	9.031	9.590
Akreditif	18.442	14.654	11.237	12.109
Diğerleri¹	17.960	17.709	19.277	27.460
Toplam	242.177	207.062	198.577	234.156

TABLO (D/2)

İHRACAT (Milyon Dolar)				
	2014	2015	2016	2017
Mal Mukabili	102.701 (%65,25)	95.016 (%66,02)	94.904 (%66,55)	99.787 (%63,52)
Peşin ödeme	14.911 (%9,47)	13.965 (%9,70)	15.541 (%10,89)	21.216 (%13,50)
Vesaik mukabili	24.204	21.426	20.630	21.532
Akreditif	11.202	9.702	8.163	9.578
Diğerleri	4.372	3.812	3.372	4.981
Toplam	157.390	143.921	142.610	157.094

Kaynak: Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, Risk, Analiz ve Kontrol Genel Müdürlüğü aylık veri bülteni'nden Nadir Elibol tarafından düzenlenmiştir.(2014-2017 yılları)

Tablo C/1 ve C/2 de görüldüğü üzere Endüstri 4.0 ile üretim fazlası olan ülkelerin (ülkemize mal satanlar); satışı kolaylaştırmak için (2015 yılından itibaren kaynak kullanımı destekleme fonunun da kalkmasıyla) her yıl %4-6 oranlarında artan şekilde ithalatta mal mukabili ödeme şekline yöneldikleri görülecektir.

İthalatımızda mal mukabili ödeme şekli %18-19'larda iken; 2013 yılında %31, 2014 yılında %29, 2015 yılında %33, 2016 yılında %41 ve 2017 yılında da %45'e yükselmiştir. Dolayısıyla Türkiye'nin ithalatındaki peşin ödeme şekli de 2008 yılından 2014 yılına kadar %45-50 oranlarında iken, 2015 yılından itibaren yıllar itibariyle %46, %39 ve %34'e kadar düşmüştür. Bu durum ise Endüstri 4.0 sonrasında üretici ülkelerin peşin tahsilattan vazgeçerek ürünlerini satabilmek için mal mukabili ödeme şekline yöneldiğini göstermektedir.⁵

Aynı şekilde Tablo D/1 ve D/2'den de görüleceği üzere, Türkiye'nin mal mukabili ihracatının %55-60'lardaki oranının (gelir politikası açısından) azaltılması hedeflenirken artma eğiliminde olmasından dolayı ancak %60-65'lerde bu oran korunabilmiş, peşin ödeme şekilli ihracatımız ise 2008-2014 yılları arasında %10'larda iken bu nedenle artamamış ve %10-13 oranları arasında yerini korumuştur.

Son yıllarda global ticaretin büyümesinin ana sebebi, Dünya'da ve Türkiye'de ödeme şeklinin kolaylaştırılması iken eşyaların tüketiciye ulaşmasında üretici sermayesinin bir süre daha (satış sürecinde) kullanılması dolayısıyla Endüstri 4.0 ile üretimde yaratılan kazancın tüketici ülkelerle paylaşılması noktasına gelmiş olmasıdır.

⁵ Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, Risk, Analiz ve Kontrol Genel Müdürlüğü'nün 2014-2017 "aylık dış ticaret bülteni" verileri

2. ÇHC'nin Büyümesi ve Ticaretin Kolaylaştırılması

2.1. Global Ticarete Batı Sermayesinin Egemenliği:

II. Dünya Savaşının 1945 yılında bitimiyle birlikte Avrupa'nın ekonomik egemenliğinin ABD'ye geçmesi ile ABD'nin 2000 yılına kadar (11 Eylül olaylarına kadar) Asya, Avrupa, Afrika'daki hükümler, ABD önderliğinde kurulan BM, Dünya Bankası, Uluslararası Para Fonu, Dünya Ticaret Örgütü, Dünya Gümrük Örgütü ile finansal gücü; değişen yeni Dünya düzeni ile kırılma göstermiştir. Rusya, İran, Ortadoğu, Kolombiya ve Venezüella'daki ABD'nin başarısız siyasi ve ekonomik politikaları, ABD ile birlikte G7 (Amerika, Kanada, İngiltere, Almanya, Fransa, İtalya ve Japonya) Ülkelerinin 21. yüzyılda global ekonomi üzerindeki mutlak etkilerini kaybetmesine neden olmuştur. Gelişen ülkeler Malezya, Endonezya, Hindistan, Brezilya, Meksika, Türkiye ve Güney Afrika'nın gruplaşmasına, Şangay Beşlisi'nin de (Rusya, ÇHC, Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan, Özbekistan) komşuluk ticaretine yönelmelerine zemin hazırlamıştır.

Batı olarak tanımlanan bu (G7) ülkelerin geliri, 25-30 yıl içerisinde (1973'den 2001 yılına) %58,7'den %52'ye gerilemiş, aynı dönemde Asya Ülkelerinin geliri de %16,4'den %31'e yükselmiştir. 2001-2018 yılları arasındaki dönemde ise bu oranın (%45/%55 oranına) Asya Ülkeleri lehine, Batı ülkeleri aleyhine geliştiği gözlenmiştir.⁶

⁶ ÇHC'in Yönetimi, Xi Jinping, çeviri Foreign Languages Press ve Kaynak Yayınları, Temmuz 20017, Kaynak Yayınları, No 879, sayfa 520

Batı sermayesinin egemenliği, 2000 yıllarından itibaren BRICS (Brezilya, Rusya, Hindistan, ÇHC ve Güney Afrika) üyesi ülkelerle birlikte tamamen Asya lehine dönmüştür. Brezilya, Rusya, Hindistan ve Güney Afrika'nın yeraltı ve yerüstü zenginliklerinin (özellikle su, orman, toprak ve madenler) ortak yatırımlarda kullanılması, bunlar için gerekli alt yapının ortak geliştirilmesi, batı egemenliğini azaltan en önemli neden olmuştur.

Bu ülkeler arasındaki ortak yatırım ve alt yapı bedellerinin, kıymetli madenlerle (bakır, demir, çinko, altın, gümüş vs) takas olarak değiştirilmesi, kıymetli madenlerin artan değerlerinin doğru kullanılması, Dünya ticaretinde Batı egemenliğini azaltmıştır.

Keza; 2001 yılından günümüze kadar BRICS Topluluğu'nun ekonomik dengeleri değiştirmesi gibi, SHANCHAI Birliği de (her ne kadar siyasi bir görünüm taşıyor görünse de) bu üye ve komşu ülkelerin (Rusya, ÇHC, Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan ve Özbekistan) elindeki zenginliklerin ortak kullanılması, işletilmesi veya takas işlemleri ticarete batı egemenliğini tamamen kırmıştır.

Gelişen ülkelerin (Mısır, Endonezya, İran, Meksika, Pakistan, Türkiye, Arjantin, Avustralya, Brezilya, Güney Afrika, Güney Kore, Hindistan, Suudi Arabistan) bu ekonomik dengeyi tek bir ülkenin (ABD) egemenliğinden çıkarmaya çalışması ve global ticarete ÇHC'nin önderliği, Birleşmiş Milletlerin ABD, İngiltere, Fransa, ÇHC ve Rusya daimi temsilciliklerinin yarattığı, gelişen ve gelişmemiş ülkeler üzerinde ki IMF, Dünya Bankası etkisini ve batı sermayesinin egemenliğini zamanla daha da azaltmıştır.⁷

⁷ ÇHC'in Yönetimi, Xi Jinping, çeviri Foreign Languages Press ve Kaynak Yayınları, Temmuz 20017, Kaynak Yayınları, No 879, sayfa 520

2.2. Ticaret ve Finans Dünyasında ÇHC'nin Egemenliği:

Mao Zedung'un 1949 yılından 1978 yılına kadar büyüme modelini uygulayan ÇHC, Deng Xiaoping'in liberal ekonomiye geçişi ile başlattığı ekonomi politikaları sonucunda, ucuz emek gücü ile batı sermayesinin ülkeye çekilerek yıllık %10 büyüme hızıyla, küresel tüketim mallarının ucuzlamasına neden olmuştur. Bunun sonunda da hammadde fiyatlarının artması, toprak, su, orman ve petrole olan ihtiyacın çoğalması, çok uluslu sermayeyi küresel operasyonlara yöneltmiştir. Ucuz mal imalat ve tedarikini üstlenmiş olan ÇHC'nin, yabancı ortaklarının teknolojik desteğiyle 2000'li yılların başında Endüstri 4.0'ı yakalaması ile enerji kaynaklarının ortak kullanımında "güvenilir ortak" özelliği kazanmıştır.

ÇHC yüksek büyüme oranı ile devam ettiği takdirde zamanla büyümenin hammadde açığını arttıracaklarını görmüş, Ortadoğu ve Avrupa egemenliğini ABD'ye bırakarak Asya'da özellikle Rusya ve Hindistan ile "iyi komşuluk" konumunu geliştirmiştir. Hammadde ihtiyacını karşılamak için Afrika, Orta Asya, Avustralya ve Güney Amerika'da, özellikle gelişen ülkelerle, "yapıcı ortaklık" ve uluslararası ilişkilerde "dik katli gözlemci, dinleyici, destekçi" rolünü üstlenmiş, Asya kaplanlarına (Güney Kore, Tayvan, Singapur, Hong Kong, Malezya, Tayland, Endonezya, Vietnam'a) "görünmez destekçi" olmuş, gelişen ve gelişmekte olan ülkelere ortak kazançla rol modeli olmuştur. Böylece emperyalist ve sömürgeci Batı düşüncesinden farklı olarak hammadde üreticisi veya sahibi gelişmemiş ülkelerle yakın ilişkiler geliştirmiştir. Bu ülkelerin alt yapı ve yatırımlarının bedelini, o ülkelerin hammaddesiyle takas yolunu seçmiştir. Böylece hem ülkesinin büyümesi için gerekli

hammaddenin teminini güvence altına almış, hem de dünya siyasetine ve dünya ekonomisine yeniden şekil vermeye başlamıştır.⁸

Günümüzde ÇHC, ABD'nin en çok ithalat yaptığı ülke olmuş, yarattığı dış ticaret fazlasıyla (2008'de 1,81 Trilyon dolar) sürekli ABD Hazine Bonosu almış, 2010 yılında gelen yabancı sermaye kadar yurt dışına yaptığı yatırımlarla kendi sermayesini ülke dışına aktarmıştır. 2015-2016 yıllarında ABD ve AB'nin pek çok stratejik firmasını, limanını ve fabrikasını satın almıştır. ÇHC, global ticaretteki egemenliğini arttırmak için 2016 yılında yurtdışında 170 milyar \$ yatırım yaparken, 5410 ÇHCLI firmanın 160 ülkedeki yatırımını "rasyonel yatırım" adı altında yeniden düzenlemiştir. Kuşak Yol Projesi (OBOR-One Belt, One Road), Avrupa-Kafkasya-Asya Ulaştırma Koridoru (TRACECA-Europe – Caucasia - Asia Transportation Corridor) ve petrol ve maden alanlarındaki projelerle 2017 yılında 118,7 milyar dolarlık yeni Ortak Yatırım Projesi hazırlamıştır. 184,3 milyar dolarlık yeni sözleşmeler imzalanmıştır. Dünya ticaretine egemenliğini arttırmak için (OBOR) Kuşak Yol Projesi'ne 102 milyar \$ ayrılmıştır.⁹

Gelişmekte olan ülkelerin (özellikle Afrika'da) alt yapı eksikliğini görerek, 48 Afrika ülkesinin birliğini sağlamış, Tanzanya-Zambiya demiryolunu gerçekleştirerek, "karşılıklı yarar" ilkesini ticarete yerleştirmiştir. Afrika Kalkınma Bankası'na verdiği karşılıksız 9 milyar \$ yardım paketi ile ÇHC, Afrika için "değerli bir ticaret ortağı", "yatırım finans kaynağı" ve ayrıca "komple gelişim ortağı" olduğunu Afrika kıtasına benimseterek, kıta ticaretine egemen ol-

⁸ ÇHC'in Yönetimi, Xi Jinping, çeviri Foreign Languages Press ve Kaynak Yayınları, Temmuz 20017, Kaynak Yayınları, No 879, sayfa 520

⁹ www.tasam.org/tr (ÇHC'in yurtdışı yatırımları)

muştur. Bu egemenliği tek başına değil BRICS BANK (100 milyar \$ sermayeli) vasıtasıyla Rusya, Brezilya, Hindistan ve Güney Afrika Cumhuriyeti ile gerçekleştirmiştir. Afrika'daki Batı egemenliğini (ABD, AB, Türkiye ve Güney Kore egemenliğini) kırmıştır.¹⁰

ÇHC'nin 2020'de 18 Trilyon \$ tasarruf edeceği beklendiğinden, TRACECA Projesi'ne 50 milyar \$ alt yapı yatırımı için fon ayırırken; 2008'de 50 milyar \$'dan başlayan dış yatırımlarının 2018'de 885 milyar \$'a ulaşması beklenmektedir.¹¹

ÇHC, sahibi olduğu ABD Hazine Bonolarını (ihraç edilen ABD tahvillerinin %60'ı ÇHC'nin elindedir) başka bir dövize çevirecek veya satacak olursa Doların değeri düşeceğinden, elindeki tahvillerin değeri de düşecektir. Bu durum iki ülkenin yararlarını birbirine bağlı duruma getirmektedir. ABD (Obama) ile ÇHC (Xi Jinping) arasında "yeni ilişki" modelinin geliştirilmesi (7 Haziran 2013), AB ile ÇHC arasında dostluk ve işbirliği köprüsünün kurulması (1 Nisan 2014) mutabakatlarıyla, 2017 Davos görüşmesinde ÇHC Cumhurbaşkanı Xi Jinping'in diğer ülkelerin korumacı sistemlere geçmesi halinde, küresel ticaretin daralacağını savunması, ticaret savaşları veya kur savaşları yerine ticaretin kolaylaştırılması önerisi, ticaret ve finans dünyasında artık ÇHC'nin egemenliğinin hissedildiğini göstermektedir.¹²

Doların global tedavüldeki ana döviz olma konumundan dolayı da, ticari ilişkilerde Doğu Asya, Orta Asya, Afrika ve Latin Amerika ülkeleri ÇHC'nin yanında yer alırken; Avrupa ve Ortadoğu ülkeleri ise ABD tarafında yer almıştır.

¹⁰ www.cinnabzi.com (ÇHC'in 2017 yurtdışı yatırımları)

¹¹ www.cinnabzi.com (ÇHC'in 2017 yurtdışı yatırımları)

¹² ÇHC'in Yönetimi, Xi Jinping, çeviri Foreign Languages Press ve Kaynak Yayınları, Temmuz 20017, Kaynak Yayınları, No 879, sayfa 520

Donald Trump ile yüksek değerli Dolar uygulamasına gidilmiş, yurtdışındaki ABD sermayesi yüksek faizle ülkeye geri çekilmiş, Endüstri 4.0 ile düşük maliyetlerle yerli üretimi arttırma hedeflenmiş, üretimin gelişimi, dağıtımı ve satışı için alt yapılar yenilenmiş, ithalatın özellikle de ÇHC kaynaklı ithalatın azaltılması ve ihracat geliştirilmesi ile ödemeler dengesi açığının ortadan kaldırılması amaçlamıştır. Böylece borçlanma amaçlı tahvil ihracı azalacağından, satılmış tahvillere ödemeler sınırlandırılmıştır.

ÇHC elindeki tahvilleri Dolara çevirerek daha az Dolar elde etmek yerine bu tahvilleri sermaye olarak gelişen ve gelişmekte olan ülkelerdeki ortak yatırımlara harcama yoluna gitmiştir. Özellikle iklim değişikliği ile Kanada ve Rusya'da ortaya çıkan el değmemiş tarım alanları (toprak) ve sondaj ve işletmeye açılacak yeni maden rezerv alanları ile petrol ve doğal gaz yatakları ÇHC'nin büyüme hızına uyararak, gelişmesi ile artacak maden ve enerji ihtiyacını karşılamaya yönelik olacaktır. Doların değer kazanmasıyla kıymetli madenlerin değerlendirilmesi sonucunda ortak ülkelere yarar sağlayacak, ülkelerin kazançları artarken, ÇHC'nin de egemenliği artacaktır.

ÇHC, İran ve Türkiye ile ortak yatırımlar yaparak ve ortak kazançlar sağlayarak Ortadoğu'yu dengelemekte, Pakistan, Bangladeş ve Myanmar ortak yatırımlarıyla Hindistan'la ilişkilerini düzenlemekte, Güney Amerika'da Kolombiya, Venezüella, Bolivya ve Ekvator ortaklıklarla ABD nüfusunu kırmakta, Güney ve Kuzey Kore'yi bir araya getirmeye çalışarak Güney Kore'yi batı blokundan ayırmaya çalışmamakta, Kuzey Kore'ye destek vererek Japonya'ya baskı altında tutmaktadır. Bunlar ve özellikle Almanya'da robotik hukla fabrikası, Fransa'da şarapçılık, İngiltere'de futbol kulübü, Yunanistan'da Pire Limanı işletmeciliği gibi popüler yatırımlar ve

Avrupa ülkelerinde yaptığı özellikle enerji kaynakları ve madenler üzerindeki yatırımlar sonucunda; hem gelişmiş, hem de gelişen ve gelişmemiş ülkelere yeni enerji kaynakları yaratarak ve bunları finanse ederek, kendi büyümesinde doğacak yeni enerji kaynağı ihtiyacını yaptığı sermaye transferi yatırım bedeli karşılığı hammadde takasıyla gidermeye çalışmaktadır.^{13 14}

Burada Batının, gelişmemiş ülkelerdeki mevcut kaynakları kullanmaya yönelik çabasına karşılık, ÇHC'nin gelişmemiş ülkelerin gelişmesi için ortak yararlar sağlaması, yatırım finansmanı karşılığı ve hammadde takasıyla global ticarete güç dengelelerini değiştirmeye yönelik olmuştur. ÇHC, ABD'nin tahvil kağıtları ile doların gücünü kırmakla, gelişmemiş ülkeler birlikteliğiyle oluşturulacak ödeme şeklini takasa çevirmekle, belki de önce ulusal paraları, sonrada ortak yeni dijital para ile ticarete yeni ödeme yolları yaratmakla, global finans ve ticarete egemenliği lehine değiştirmeyi amaçlamıştır.

3. Değişimin Değerlendirilmesi

Uluslar arası ticarete ödeme şekillerindeki mal mukabili veya takasa yönelik değişim süreci ticareti kolaylaştırırken, global ticarete Dolar endeksine bağlı ulusal paraların ödemede devreye sokulamaması global ticaretin kolaylaştırılması önünde büyük bir sorun olarak önümüzdeki günlerde gündeme gelecektir. Gelecek yıllarda ticareti daraltan en büyük engelin ABD Doları ve AB Eurosu egemenliği olduğu ve ülkelerin ulusal paralarının da ticareti sınırladığı görülecektir.

Bugün ödeme şeklinin tamamen mal mukabili veya takasa dönüşmüş olması, Amerikan Dolarının New York üzerinden, Euro'nun ise Frankfurt üzerinden tüm ticaretin parasal transferinin bankalar üzerinden kontrol edilmesi; mal bedelinin bir yerden bir yere aktarılması, gönderilmesi, ulusal merkez bankalarının başka bir ülkede rezerv tutmak zorunda kalması, ülkeler arasındaki finansal ilişkilerin birkaç ülkenin (ABD ve AB) kontrolü altında kalması, bu vasıta ile (siyasi ve sosyal yönetim farklılıklarda olan) diğer ülkelerin (gizlice) kontrol ve gözetiminin yapılması, ihtiyaç görüldüğünde finansal tedbir ve ambargoların kullanılması veya ülkelerin cezalandırılması, ticarete engel olan batı finans sisteminin değiştirilmesi gerektiğini ortaya çıkarmıştır.

Güney Kore, ÇHC, Japonya, Rusya, Hindistan ve Brezilya gibi ülkelerin ulusal paralarını ticaretlerinde kullanma isteklerinin artması, pek çok ülkeyi yeni çözüm yolları aramaya yöneltmiştir.

Günümüzde İran, Irak, Venezüella ve Rusya'nın mevcut (Dolar ve Euro) ödeme paralarına itiraz etmelerinden dolayı ya savaşla ya da ambargo ile cezalandırılmalarıyla sorun ortadan kaldırılmaya çalışılıyorsa da, Endüstri 4.0 devrimi sonrasında nesnelerin interneti ile robotik uygulamalar hızlandıkça ve arttıkça, bugün Dolar ve Euro egemenliğindeki ödeme şekli mutlaka değişecek ve ticaretin kolaylaştırılması için dijital para devreye girecektir.

Günümüzde kripto paraların (veya dijital paraların) devlet paraları ve kredi kartları ile yarışır hale gelmesinin nedeni, dış ticarete bazı devletlerin tekel kontrolünden bağımsız yeni ödeme araçları aranması ihtiyacı kaynaklıdır. Günümüzde "Blockchain" (blokların zinciri) denilen sistemlerin oluşması, ABD'nin global ticarete kurduğu bu hakimiyeti kır-

¹³ When China Rules The World (ÇHC Dünyayı Yönetince), Martin Jacques

¹⁴ China's Second Continent (ÇHC'in İkinci Vatanı:Afrika), Haword W.French

mak içindir. Blockchain’de bugün yaratılan “**Bitcoin**” ve “**Ethereum**” gibi yaklaşık 1500 çeşit dijital para, bu nedenle global alışverişlerde yerini almaya çalışmaktadır. Global ticarete hakim olan veya yön veren devletler bu tür gelişmeleri bugün için belki engelleyebilir veya geçici süreli önlemeye çalışabilirler. Ancak Endüstri 4.0 ile üretimdeki yüksek artış ve verimlilik sonucu fazla üretilen eşyanın satışı, mal mukabili ödemeye yönlendirilmesi gibi, önümüzdeki yıllarda da (dijital gümrük ve maliye örgütlerinin yaratılması gibi) dijital paranın da yaratılması kaçınılmaz olacaktır.

Teknolojisinin güvenilirliğinin de kanıtlanmasıyla, mal mukabili ödeme veya takasa dönüşen günümüz ödemeleri gibi “blockchain” sistemi de bankaları tamamen kaldıracaktır. Bugün kara para aklama odağı gibi gösterilen “blokchain” işlemleri, zaman içinde global ticarete belli devletlerin hakimiyetini kaldıracak ve önümüzdeki yıllarda bankalar gibi, ABD ve AB’nin global ticaretteki etkisi devre dışına çıkarılacak; yeni para birimleri veya dijital paralar ile daha kolay, adil ve özgür bir global ticaret yaratılacak, dünyaya yeniden yön verilecektir.

Sonuç

Endüstri 4.0’ın ekonomiye dahil olmasıyla fazla üretilen malın satışının sağlanabilmesi için ticaretin kolaylaştırılması, dünya ticaretinin ana hedefi haline gelirken; günümüzde eşyanın kolayca dolaşımı gibi bedelinin ödenmesi de pratiklik kazanacak, ödeme şekli (kredilendirme gibi) tamamen mal mukabili ödeme şekline yönelecek ve hatta takas yolu geliştirilecektir.

Ödeme şekli yanında, ödemeye ilişkin kullanılan dövizin ait olduğu ülkenin kontrol ve yönlendirme

aracı olarak kullanılmasının ve bazı dövizleri ticarete egemen kılma uygulamalarının da, ticaretin önünde engel olarak görüldüğünden, ülkeler mutlaka ortak yeni dijital para arayışına yöneleceklerdir.

Yeni ortak para arayışı ile Doların egemenliğinin kırılması sonucunda; ABD güdümündeki BM Genel Kurulu’nun hiçbir gücü kalmayacağından, IMF ve Dünya Bankası, bunları kuran ABD ve AB’nin çıkarlarının korunması ve siyasi ağırlıklarının ortadan kaldırılması, Dünya Ticaret Örgütü ve Dünya Gümrük Örgütü ile yeni ekonomik kurumsal yapıların oluşturulması söz konusu olacaktır.

Dünya Finans Sisteminin tamamen değiştirilmesi için de, dünya yönetimi yeniden örgütlenmeli, dijital dünya ile finans dünyasına yeniden şekil verilmelidir.

Kaynakça

- “Endüstri 4.0 Devrimi ile Gümrük ve Ticaret Bakanlığı” makalesi, Nadir Elibol, Gümrük ve Ticaret Müfettişleri Derneği Dergisi 2016 (sayı 9)
- Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, Risk, Analiz ve Kontrol Genel Müdürlüğü “aylık dış ticaret bülteni” verileri
- ÇHC’nin Yönetimi, Xi Jinping, çeviri Foreign Languages Press ve Kaynak Yayınları, Temmuz 20017, Kaynak Yayınları, No 879, sayfa 520
- www.tasam.org/tr (ÇHC’nin yurtdışı yatırımları)
- www.cinnabzi.com (ÇHC’nin 2017 yurtdışı yatırımları)
- When China Rules The World (ÇHC Dünyayı Yönetince), Martin Jacques (www.ozetkitap.com)
- China’s Second Continent (ÇHC’nin İkinci Vatanı:Afrika), Haword W.French, 2015 (www.ozetkitap.com)